

192

Buez
La Tour - d' Auvergn,
Genta Grenadier a Franç,
Ganet en Kaer - Ahès an 23 geryer 1743,
Maro er C'hamp a enor ar 27 eus a vis eveni 1800.

(174)

Var ton: Canonp adare va breiz, victorien, &c.

Pobl vaillant eus a Vreiz - Izel, prestet hoc'h attention
Da zelaou cana eur vuez leun a admiration:
La Tour - d' Auvergn eo an harnos a behini ec'h essàn
Despeigni dec'h, va c'henvrois, ebars en rimou amàn.

Mil seiz cant tri ha daou-ugent, tri varnugent a geryer,
A roas demp La Tour - d' Auvergn, dre eun amzer c'ui ha du,
Er quær gôs eus a Guer - Ahès, vel pa vijent bet sinou
Eus a galeder e vuez er brezel, er studiou.

Yasuan e voa pa voe casset d'ar scolach eus a Guemper,
En pelec'h e ras e studi ebars nebeut a amzer.
Nôs-de ne voa oll occupet nemet da ellout bea
Util d'e querent ha d'e vro, pa c'houlent aneã.

(175)

Souder, ec'h antre er serrich ebars en eur rejimant
En pini, hep dale nemeur, e voe grêt sous - letanant;
Occupet oll eus e zever, hac ivez eus e studi,
E voa scouer d'e gamaradet ha caret gant pepini.

Pa gombattas an Ameriq evit e independans,
E yas tud vaillant da zicour demes a bep corn ar Franç:
La Tour - d' Auvergn a c'hoanteas caout an enor - ze ive;
Mes n'ellas get en obteni, rac e zever er prive.

Mont a ra da zicour ar Spagn, en brezel ouz ar Sauron,
Hac e terv de eur fregaden dindan mindraill Fort Mahon.
Roue Spagn, dre anaoudegeuz, a accord deã ar Groas,

A acceptas gant plijadur; mes evit arc'hant, biscoas.

Ar Spagn a zisclerias goude ar brezel d'ar Francisien,
Hor Breiziad a red d'attaqi ar fort Sant-Sebastien;
Eur pezig canon n'en d'oa gen evit laqat da denna,
Mes dre e gouraj burzudus e ras d'ar fort n'em renta.

(176) Er vagasinou 'voe c'arvet fors bras a bouvrision:
Canap, lien, coëor, houarn, poulti, ha cant daou-uguent canon;
Nao mil den eus ar c'harnison a voe grêt prisonnerien;
Pebe act eus a vaillantis abers hor Brezellerien!

Ar Francisien ha Spagnolet euy deiz a voa separet
Dre rivier vras ar Bidassoa, da gombatti preparet;
Hon tud a voa privet a voued ha meurbet goal dezolet,
Hac an abondanç a rene etouez ar Espagnolet.

An dra-ze a rē dē goapât hon zoudardet maleürus;
La Tour-d'Auvergn, indignet-oll, en peb amzer courajus,
A dreuz, gant e c'hrenadourien, ar rivier, mes gant calz poan,
Hac ar Spagnolet zo forcet d'abandoni dē o c'hoan.

Ar Francisien voa trec'hourien, hac êru var eur mene,
E rejont hep dale nemeur nao mil prisonnier ene;
Anfin, el lec'h ma êruent e rent d'an adversourien
Gouzout petra eo ar gouraj demeus hor grenadourien.

Ar peoc'h o vea bet tinet, ec'h ambarcas en Bourdel,
Er zônj da zont d'ey en repos en e vrô guer Breiz-Tzel;
Mes, allas! rentet er mör bras, souden en deus ar maleur
Da vea prisonnier d'ar Zauz, ha casset da vrô Breiz-Veur.

(177) Oc'h essât en humilia, ar Zauzon a glasc souden
Forci hon harros da lemel eus e doc e goarden;
Mes La Tour d'Auvergn indignet, o zreus demeus e glerze,
Hac en gard e tisfi Yan-Zauz da zont d'e c'hemer neuze.

Ar Zauzon, forcet d'admira couraj hor Breiziad vaillant,
Voe deän souden deread, ha neuze incontinant
E trê-jont evit ma vije hep dale rentet d'ar Franç,
En pelec'h e voa deziret gant ar brassa esperanç.

194

Ar gouarnamant a rentas justis d'ar Breiziad leal,
 Ouz en hevel hep dale pell d'ar grad eus a gornal;
 Mes n'en devoa bet biscoas santet nep ambition,
 E c'halv e oll grenadourien da c'hout o ompinion.

« Camaradet, emean dê, bepret meus ho pleinet
 » Evel eun tad mad, tenerus, hac ouzôn oc'h eus sentet;
 » E zoar o paouez scrifa din hon hanvet da gornal:
 » Lavarit franchamant petra ouz se 'teuit da zonzal.»

Seberzet ha glac'haret oll, dre garantez evitan,
 An daelou en o daoulagad, prest e respontjont deân:
 « N'en dê get ar grad-se hepquen 'zo dleet dêc'h, ni en tou,
 » Mes eun all superioroc'h evit hoc'h oll meritou.

» Oh, nan! na ellit get credi omp facht oc'h coronal:
 » Ar c'heuz hepquen m'hor c'huitait ra hor glac'har general,
 » Rac c'houi a voe en peb amzer hon tad hac hor güir vignon,
 » N'ellomp ouzoc'h dispartia hep encres en hor c'halon. (178)

—» Va mignonet, eme 'n harros, gant eun ton carantezus,
 » Contant oc'h eta diouzôn, camaradet generus!
 » Eh bien! me a chommo ganec'h, en fe a zen a enor,
 » Evit ma ellimp assambles gounit c'hoas meur a victor.»

Neuze, ar jou en e galon, e roas er memes deiz
 Eur banquet d'e c'hrenadourien, hac en em laq en o c'kreiz:
 « Va c'hamaradet, emean (o trinca oll assambles),
 » Touomp amean ma vezimp oll fidel d'ar Franç da james.»

Eur marc'h ar c'haera en devoe ractal neuze en present,
 Evel merc a anaoudequeuz digant ar gouarnamant;
 N'er pigne james; mes mar boa eur grenadier squis en hent,
 E commande deân neuze pignat var e varc'h qerqent.

Er blavez seiz (1) e voa sajat eus a bemp bloas anter-cant,
 Pa gléo e range partial mab e vignon Ar Brigant;
 Ramplaci ras an den yaouan[ne], dre ma carrié e dad qer,
 Pini en d'oa en e gosni ezom bras outan er quér.

(1). Il y a un renvoi (1) aux deux pages 178 et 179 du ms., mais Lédan a oublié de mettre les notes au bas de ces deux pages.

(179) Eur vataillon a gonscriet eun devez a êruas
 En arme, ar zoudarded grêt en foul prest a ziredas
 Erit o gûelet, o sônjal ebars o ompinion
 Ne vouient nep tria, mes soudery e voent carguet a eston.

Eur zoudard côs, a brestanç caer, gant eur figur venerabl,
 A voa en penn ar gonscriet, hac eus eur vouez admirabl,
 Pa gommandas : Colonen ! halt ! frôn ! à droit alignamant !
 En em rencjont vel grognardet (1), pa vijënt er rejimant.

An eston a voe calz brassoc'h, pa veljot eun officer
 O sailla, leun eus a zaelou, en divrac'h ar brezeller,
 O poqat d'e zorn calonec ha gant teneridiguez,
 Hac en eur lavariat deân : Dêc'h e tleân ar vuez.

« Oh ! havros bras La Tour-d' Auvergn ! sônj oc'h eus a ac'hanon ?
 » Ar sous-officer voe blesset ebars en siej Mahon ...
 » C'houi eo em rentas d'ar vuez, ô va güir mad-oberour,
 » Pa deujoc'h gant humanité gant hast da rêi d'ou sicour. »

An officer neuze o trei varzu e gamaradet,
 Hep leusgel dorn La Tour-d' Auvergn, a deu dê da lavaret :
 « Sellit an dey vertuzus - mân, an dey ar muia humen ;
 » Savetët en deus va bue : enor deân da vigen !

(180) « Oh ! ma ve oll bugale Franç hanval ouz ar Breton-mâ,
 » Ne vemp get pell vit pulluki hon adversourien brassa ;
 » Ne zonyfent birvigen assur tostât demeus hor c'haerison,
 » Na memes trei o fenn varzu eus hor frontierrion. »

Lazet e voe en penn daou vil demeus a c'hrenadourien,
 Pere a laze da grema dre oll hon adversourien,
 Hac e voent qer bras spouronet, ma hanvent en general
 Grenadourien La Tour-d' Auvergn, ar Colonen infernal.

Ar Russianet voa mestrou en Suiss, er quær a Zurich,
 Pa êruas d'o attaqi soudarded ar Republic ;
 La Tour-d' Auvergn, meurbet humen, a ampechas ar c'harnach,
 Rac en peb tu en em lazet gant fulor ha gant arrach.

Eun tambouriner yaouanc russ, pennec evel eur Breton,

196

A refuse en em renta, courajus vel eul leon;
La Tour - d' Auvergn ne fellas qet e dreuzi gant e gleze;
Eur façad a roas deàn, hac en em rentas neuze.

Ar c'henta Consul Bonapart, qer mignon bras d'ar victor,
A zecoras La Tour - d' Auvergn euz eur sabren a enor, (1)
Hac en hanvas qerqent neuze, vit e fejou a vaillanç,
En joa an oll en general, Qenta Grenadier a Franç.

Ar zeiz - vourmuquent a even eus ar blavez mil eiz cant,
Pa gombatte gant andor vras ~~er~~ penn eus e rejimant,
Gant eur houlan autrichian voe treuzet gant eur tol lanç
Hac e varv er c'hamp a enor Qenta Grenadier ar Franç. (181)

Ar glac'har a voe general en arme abers an oll,
Rac, allas! santout rêt ervat pequer bras e voa ar c'holl.
Gant brechou lore ha dêro voe sebeliet ene,
Ha dre eur c'haon eus ar brassa e voe disqennet er be.

Ar general Moreau eure sevel prest eur monumant
Evit enori ar memor eus e quenvroad vaillant; (1)
Eur blavez benac goude-ze, Roue Bavier a lacas
Sevel eur all, meurbet caeroc'h, eno var ar memes plaç.

N'eo qet eur fals devotion en d'oa hon harros Breton,
Mes eur feiz qiirion, eur feiz crén a rene e galon:
Evit merc eus a quementse, goude 'varo voe carvet
Eur grucifi en olifant demeus e goste staquet.

E galon a voe dastumet ebars en eur voest arc'hant,
Ha douquet gant eur respet vras etal drapo 'r rejimant.
Ha pa hanvet La Tour-d' Auvergn, a voe qer qer d'ar victor,
Ar c'haporal a responté: Maro er c'hamp a enor!

Mis even bloaves mil eiz cant voe d'ar Franç goal maleiurus,
Dre goll a dri brezeller mat, humen, leal, vertuzus,
Coll hac a gargas a c'hlac'har calon ar qiir Francisien,
Hac a verzo memes santet hor goude gant hon nizien. (182)

(1). - Aux endroits indiqués (1) des pages 180 et 181 du ms., il y a un renvoi, mais Lédan a oublié de mettre les notes au bas de ces pages.

Ar general Kleber a voe en Egypt assassiné ;
 Ar general Desaix ive en Marengo voe lazé,
 Hac hon harros La Tour - d' Auvergn a deu da goll e vae
 En Ober - Hausen, er Bavier : ô pebes calamité !

Cetu aze en lér gomzou, Buez hon harros Breton,
 Buez leun a c'hloar, a enor, a gerg an oll a eston ;
 Impossible eo din niveri an oll vadou en devez grêt,
 Eun nebeut heqpen ezon deut amañ d'êc'h da lavaret.

Eun anaoudequeez just, giirion eus a guer gôs Keer - Ahès
 A brospas da quenta tout eun oct meublabl da james :
 Sevel en he c'hreiz eur statu d'ar giir Breiziad immortal,
 A ra dêi enor, rac eno e recevaz ar quemel.

Ar Roue hac e oll famill, ha calz a cheffou a Franç
 A zo gant gloar en em hastet da zont da rêi o offranç,
 Coulz hac eun nombr burzudus bras eus a citoyenet vad (1),
 Erit sicour sevel statu harros immortal Breiziad.

Lavaret a rêr e teugo da Guer - Ahès en deiz - se
 Ar general vaillant Cambon (2), ganet bras en Breiz ive,
 Pehini a voa cabitèn d'hon harros, ha tost dezâ
 En Ober - Hausen, pa deuas eun Autrichian d'e larza .

(183)

En Keer - Ahès e vo eta, ar zeiz - varnuquent even,
 Eur solanité ar vrasa a vo gûelet brrvigen :
 Ar pennou bras demeus a Vreiz a deuy da renta homaj
 D'ar vertuz, d'ar giirjeguez, d'ar vad - ober, d'ar gouraj .

Eur bobl niverus n'em gavo demeus a bep corn ar Franç
 Erit donet da enori ar giir scoier eus ar vaillanç .
 Prefet Finistèr, Morbihan, Costez - an - Nord, calz trouplou,
 Gardou national a Vreiz, hac ivez ar musicou .

Biscoas en Breiz ne voe gûelet eur seurt bras solemnité
 Evel a vo en Keer - Ahès vit ar Gouel memorabl - se .

(1). - An autrou Bernard, Mear Keer - Ahès, a scrifas da autor ar vuez - man, ar 30 a vis quen -
 vour 1838, ar c'gomzou - man : « C'houi zo, autrou, ar c'henta var ar reng . »

(2). - Ar general Cambon n'en em gavas qet en gouel La Tour - d' Auvergn .

198

Enor eta d'ar Breizis mad a deu da renta homaj
D'ar harros ganet en ho bro, scouer ar vertus, ar gouraj.

Ra vezo eta da vigen en oll vroyou ar memor
Eus a La Tour-d' Auvergn vaillant, gür Breiziad, leuz a enor;
Repetomp, ni dreist oll, Breizis, demeus a greiz hor c'halon!
Gloar, enor da La Tour-d' Auvergn! gloar d'ar gür harros Breton!

Da zeg heur-antèr d'ar mintin, deiz sul Gouel ar Sacramant,
E veljot en pors Montroulez oc'h èru eur vatimant
Ornet a drivac'h pavillon da enori hor Breton,
A zaludet bep minuten demeus a dennou canon. (184)

Goude fin ar Procecion, ar gardou national,
Ar music, autorite Kaer, hac ar boll en general
A yas da renta o homach d'ar statu, ha pepini
A zante eur gür ser-galon o tonet d'e gontempli.

D'al lun vintin, er memes urz e yejot d'ar vatimant
Da querc'hat gant solemnite statu hon harros vaillant,
Evit renta an oll enor da harros ar Finistèr,
Hac e teujot neuze gantan evelse da dreuzi Kaer.

Gouest ar statu a voa ornet a lore, quèrlantennou;
An tri charetour o devoa rubanou, cocardennou;
An tri varc'h, ar pèvar eugen a voa staguet ouz ar c'har,
A valee a bas da bas gant siouldet var an douar.

Var an aroc demeus ar c'har en scritur bras e lennet:
Enor na vo da virvigen a fonz ar galon rentet
D'ar vertus, da vignon e vro, d'al Lealdet, d'ar Goufach!
La Tour-d' Auvergn, hon harros Breiz, en d'oa ze oll en partach.

Rentet pell var hent bras Ploerin, ar c'hanonniou a dennas
Da quimiadi diouz ar statu, hac ar c'har a bartias
D'en em renta en Kaer - Aheù gant e garg qer precius,
En pelec'h e voe recevet gant eur joo delicius. (185)

Biscoas dey ne garas e vro evel a re hor Breiziad,
Nac a c'hoantas vije comzet eveltan brezonec mad:
Greomp eta hon oll bossubl da vea dign dioutan,

199

En eur vevra en giir Breizis, just ha leal eveltân.

Enor ha gloar ra vo rentet entrezomp-ni, Bretonet,
Da La Tour - d' Auvergn da vigen en oll amzer da zonet,
Ha ra deuyo hor bugale da gavet atao memor
E zeo hon harros bras Breiziad maro er c'hamp a enor.

A. Lédan.

(Vol. VII, p. 174-185.)
strophes non numérotées.